

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР  
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ  
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ  
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-  
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ  
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА  
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ  
ВИЩА ШКОЛА БЕЗПЕКИ В ПОЗНАНІ  
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІНСТИТУТ ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ**

**26-27 червня 2020 року, м. Луцьк**

**СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА  
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА  
АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ  
ПІДПРИЄМСТВОМ**

Тези доповідей XII Міжнародної науково-практичної конференції

**MODERN CRISIS PHENOMENA IN THE ECONOMY AND  
PROBLEMS OF ACCOUNTING, CONTROL AND  
ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT**

Abstracts of the XII International Scientific Conference

**СОВРЕМЕННЫЕ КРИЗИСНЫЕ ЯВЛЕНИЯ В  
ЭКОНОМИКЕ И ПРОБЛЕМЫ УЧЕТНОГО,  
КОНТРОЛЬНОГО И АНАЛИТИЧЕСКОГО  
ОБЕСПЕЧЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ**

Тезисы докладов XII Международной научно-практической  
конференции

**Випуск 12**

Інформаційно-видавничий відділ Луцького НТУ  
Луцьк – 2020

*Рекомендовано до друку  
Вченою радою Луцького національного технічного університету,  
протокол № 2 від 24.09.2020 р.*

**Редакційна колегія:** **головний редактор** – к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна); **відп. редактори** – д.е.н., професор *Голян В.А.* (Україна); д.т.н., професор *Андрущак І.Є.* (Україна); д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія); д-р *Гжегож Зайонц* (Польща); д-р, професор *Луїс Фролен Рібейро* (Португалія); к.е.н., доцент *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Бродська І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Кивачук В.С.* (Білорусь); к.е.н., доцент *Московчук А.Т.* (Україна); к.е.н., доцент *Нагірська К.Є.* (Україна); к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Савош Л.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах В.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Ткачук І.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлущкевич Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Шарінов Д.Г.* (Таджикистан).

С 78 **Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:** матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 червня 2020 р.) / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 12. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. 176 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XII Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету фінансів, обліку, лінгвістики та права Луцького національного технічного університету у червні 2020 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту та економічної експертизи; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в обліку, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.*

<b>Zagorova K.P.</b> Key Indicators for Analysis and Assessment of the Organisation's Financial Status	<b>50</b>
<b>Канцедал Н.А.</b> Інституційна природа виникнення нових об'єктів обліку	<b>54</b>
<b>Ковачевич М.М.</b> Устойчивость валютного совета Болгарии в современных кризисных условиях	<b>58</b>
<b>Колядюк В.М.</b> Глобальні проблеми світової економіки	<b>60</b>
<b>Lebedynska O.I., Volchenko A.O.</b> Problems and Development Trends of Transport and Logistics Systems in the Agriculture of Ukraine and Kharkiv Region	<b>64</b>
<b>Маслош О.В., Журавльова А.О.</b> Екоінновації як шлях розвитку сільськогосподарського комплексу України	<b>67</b>
<b>Матюк Л.В.</b> Економічні проблеми розвитку аудиту в Україні і резерви підвищення його ефективності	<b>69</b>
<b>Mihaylova-Borisova, G.</b> Coronavirus Pandemic and the Economic Performance in the European Union	<b>71</b>
<b>Московчук А.Т., Ліщук М.Є.</b> Оцінка ефективності систем оплати праці виробничого підприємства	<b>74</b>
<b>Мочєброда О.А.</b> Економічна експертиза як специфічна галузь знань	<b>77</b>
<b>Найдьонова Н.В.</b> Трансформація обліку орендних операцій	<b>80</b>
<b>Никитина Е.Б.</b> Негативные тенденции в банковском секторе в 2020 году: от умеренного до наихудшего сценария	<b>83</b>
<b>Nikolova N.</b> Globalization of the Economy and Conceptual Changes in Accounting	<b>86</b>
<b>Овдій О.В., Годун В.В.</b> Система бухгалтерського обліку в Україні в умовах глобалізації	<b>91</b>

## **ІНСТИТУЦІЙНА ПРИРОДА ВИНИКНЕННЯ НОВИХ ОБ'ЄКТІВ ОБЛІКУ**

В сучасній економічній науці одним із ключових напрямів є дослідження впливу інституційних трансформацій на ефективність економіки. Як відмічають Ю. Богоявленська та К. Шапошников, найбільш суттєві кількісно-якісні зміни соціально-економічних інститутів відбуваються в періоди реформування економіки, а центральним елементом у процесах таких змін є людина [1, с. 58].

Людиноцентризм став домінуючим принципом сучасної науки, підґрунтям для виникнення нових філософських концепцій, у центрі яких людина розглядається не як абстрактний об'єкт, а як генератор і конструктор нових смислових ланцюгів соціальних, політичних та економічних процесів. Поліфонія зазначених змін все більше актуалізує потребу дослідження інституційних зв'язків з метою реалізації концепції інституційної модернізації економіки, пошуку найбільш оптимальної її траєкторії. Відповідно, сутність інституту зводиться до розуміння його як норм і правил, що структурують та організовують поведінку людей [3, с. 68].

У дослідженні інституційних можливостей стратегії модернізації Н. Р. Исправнікова наголошує: «ефективність економіки и уровень социального развития находятся в прямой зависимости от зрелости институтов» [3, с. 67]. Згадана авторка розкриває причини появи нових інститутів, передумови їх поведінки й взаємодії з іншими інститутами та відмічає, що існування відхилень у нормах поведінки призводить до появи витрат інституційних трансформацій. Відхилення від норм поведінки є уособленням трансакційних витрат, натомість витрати інституційних трансформацій виникають на етапі переходу від однієї норми до іншої [3, с. 74].

Трансакційні витрати – один із найпопулярніших напрямів наукового пошуку в економічних науках, вони мають безпосередній вплив на методологію бухгалтерського обліку спричиняють передумови збагачення його предмета.

Ґрунтовні дослідження інституційної природи виникнення трансакційних витрат здійснено у науковій праці П. І. Гайдуцького та В. М. Жука, внаслідок чого уточнено базові ознаки їх класифікації й ідентифікації для потреб обліку, а самі трансакційні витрати визначено як «витрати на супровід бізнес-діяльності, котрі в значній мірі залежать від інституційного середовища» [2].

Проте, незважаючи на значну кількість наукових досягнень щодо визнання трансакційних витрат як таких, що впливають на облікову методологію, факт їх ігнорування в практичному бухгалтерському обліку, зокрема в Україні залишається беззаперечним. Це пояснюється недосконалістю інститутів, зволіканням концепції трансакційних витрат у методологічних вимогах до облікової інформації, що створює сприятливий клімат для недоброчесної поведінки окремих економічних агентів у тіньовому секторі економіки.

Інституційну залежність методології обліку можна пояснити не лише на класичному прикладі трансакційних витрат. Каталізатором виникнення нових об'єктів облікового спостереження слід вважати інституційні трансформації, що відбуваються на фоні глобалізаційних процесів, диджиталізації, інноваційного розвитку та інших суспільних перетворень, прогнозованих та непередбачених суспільних загроз (економічних, екологічних, соціальних та політичних). На цьому тлі зростає роль обліку: 1) об'єктів інтелектуального капіталу; 2) об'єктів віртуальної економіки; 3) об'єктів природно-ресурсного потенціалу; 4) інноваційних об'єктів та витрат на інновації; 5) об'єктів синтетичної біології та інших.

Так, наприклад, цифровізація обмінних операцій спричинила появу нового соціально-економічного феномена – електронних грошей, а інституційна взаємодія суб'єктів віртуальної економіки на початку 90-х років минулого століття згенерувала новий вид цифрової валюти – криптовалюту, а згодом і криптографічних некриптовалютних активів (товарів, фінансових інвестицій, нематеріальних активів).

Поява нового (чи видозміна вже існуючого) об'єкта обліку потребує нових методологічних рішень, що сприятимуть адаптації облікових систем до нових умов і забезпеченню виконання ними своїх основних функцій. Стосовно криптографічних об'єктів (криптовалют та некриптовалютних активів) питання облікової методології дотепер

залишається не вирішеним, оскільки їх сутність може відповідати ознакам різних видів активу та не має достатнього інституційно узгодженого законодавчого регулювання.

Інноваційний характер економічного розвитку актуалізує проблему бухгалтерського відображення інноваційних процесів. В методологічній площині – це питання обліку інноваційних об'єктів та власне витрат на інновації. У цьому аспекті пріоритетного значення набуває впорядкований облік операцій інноваційного характеру на бухгалтерських рахунках. Зокрема, вчені Emily Barman, Matthew Hall та Yuval Millo доводять, що саме облікова методологія, заснована на новітніх підходах генерування інформації на бухгалтерських рахунках, здатна виправдати цінність інвестиції, довести її соціальну рентабельність для отримання схвальної оцінки відповідних заінтересованих суб'єктів [5]. При цьому автори пропонують на рівні підприємства визначати нові методи обліку, які сприятимуть доведенню й демонстрації цінності інновацій та на цій основі впроваджувати відповідну інфраструктуру в облікову систему, здатну ітеративно перенастроювати методологію бухгалтерського обліку на визнану цінність, що очікується, за допомогою генерування найбільш відповідних їй рахунків.

На сьогодні одним основних факторів, що спричиняє інституційні трансформації є фактор кризи. «Нікогда ещё предсказания большинства экономических экспертов не были столь далеки от реальности», – констатує А. Ткач, оцінюючи кризові явища світової економіки й пов'язану з ними непрогнозовану панічну поведінку людських мас [4, с. 307].

Інституційна природа поведінкових аспектів людей обумовлює потребу міждисциплінарних досліджень й застосування нових підходів до побудови економічних моделей, що враховують наукові досягнення поведінкової економіки й результати нейробіологічних досліджень. Підтвердженням тому є світова криза 2020 року, викликана вірусом Covid-19, що за оцінками експертів визнана однією з наймасштабніших в історії людства за рівнем негативного впливу на економіку та соціум.

Негативним проявом стрімкого розвитку синтетичної біології є втрата контролю над новоствореним продуктом, що отримується внаслідок генного редагування чи синтезу ДНК. Проблема захисту небезпечних розробок від масового виробництва набуває характеру

системності й може бути вирішена лише за умов жорсткого обліку й контролю об'єктів синтетичної біології на локальному і глобальному рівнях.

Таким чином, інституційна природа виникнення нових об'єктів обліку є об'єктивно очевидною, оскільки зумовлена процесами інституційних трансформацій. Інституційна адаптація бухгалтерського обліку до нових економічних реалій дає можливість не лише ідентифікувати нові об'єкти, що потребують облікового відображення, а й сприяти ефективній алокації фінансових, інвестиційних, інтелектуальних та інноваційних ресурсів в економічних системах.

Відповідно, в трансформаційних процесах кризового періоду діяльність економічних агентів може бути успішною лише за умов єдиного інформаційного простору, що забезпечується синхронною взаємодією облікових систем.

#### Література

1. Богоявленская Ю., Шапошников К. Институциональные трансформации современных экономических систем. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2011. № 1 (25). С. 53-59.
2. Гайдуцький П. І. Жук В. М. Облік трансакційних витрат – вагомий фактор конкурентоспроможності в сучасній економіці. *Облік і фінанси АПК*. 2012. № 3. С. 9-19.
3. Исправникова Н. Р. Институциональные возможности и коррупционные ограничения стратегии модернизации. *Вестник Московского университета*. Сер. 18. Социология и политология. 2012. № 2. С. 67-86.
4. Ткач А. Институциональная система трансформации переходной экономики. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*. № 56 (4/2018). DOI:10.15584/nsawg.2018.4.24. С. 299-312.
5. Emily Barman, Matthew Hall & Yuval Millo. Demonstrating Value: How Entrepreneurs Design New Accounting Methods to Justify Innovations *European Accounting Review*. June, 2020. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638180.2020.1770113>